

בבית המשפט המחוזי

בת"א

בפני כבוד השופט ע' זמיר

התובע:

יורם ירזין

ע"י ב"כ, עו"ד מאיר בר-מוחא

נגד

הנתבעות:

אורנה ירזין

ע"י ב"כ, עו"ד פסח קניר

###

פסק-דין

זוהי תביעה שהגיש בעל-אב (יורם ירזין - התובע) נגד האשה (אורנה ירזין - הנתבעת מס' 1) ובתו הקטינה (דנה ירזין - הנתבעת מס' 2), ובה עתר כי ביהמ"ש יבטל פס"ד מוסכם והסכם ממון שהושג בינו לבין נתבעת מס' 1 ולחילופין עתר להפחתת דמי המזונות, ולקבוע את שיעור מזונותיה לסכום כולל שלא יעלה על סך השווה ל-500 דולר של ארה"ב.

התביעה הוגשה ביום 24.8.92.

כפי שהובהר ונקבע בהחלטת ביהמ"ש מיום 23.3.9, הרי הבת הקטינה איננה צד לתובענה זו, מכיוון שהסכם גירושין שנחתם בין הוריה, יורם ואורנה ירזין, מחייב את שניהם בלבד. מה שעותר התובע הוא או ביטול ההסכם שנחתם בינו לבין אשתו (כיום כבר גרושתו) או הפחתת סכום המזונות שנקבע בסעיף 4 של ההסכם, כאשר תנאי זה של סכום המזונות בסעיף הנ"ל, הוא תנאי שבין התובע לבין הנתבעת מס' 1 בלבד, ולנתבעת מס' 2 (הבת הקטינה) אין כל התחייבות בגין תנאי זה של ההסכם (כפי שיתר תנאי ההסכם אינם מחייבים אותה).

בני הזוג, אורנה ויורם ירזין, נישאו זל"ז ביום 29.7.80 ומנישואין אלה נולדה להם. בחודש ספטמבר 1983, בת, דנה ירזין, כיום כבת 10 שנים. ביום 21.6.90 אישר ביהמ"ש, בתיק מ.א. 2500/90, הסכם גירושין שנחתם בין בני הזוג הנ"ל. ביהמ"ש ראה בהסכם הגירושין הסכם המכיל שני דברים:

א. הסכם בעניין מזונות והחזקת הבת - שסעיפיו בנושא זה קיבלו תוקף של פס"ד, ו-

ב. הסכם בעניין רכוש, דהיינו הסכם ממון, שסעיפיו בנושא זה אושרו כהסכם ממון עפ"י חוק יחסי ממון בין בני זוג. כל זאת לאחר שביהמ"ש, עפ"י הנוהג הקיים, חקר בדבר הנוכחות שני בני הזוג ושוכנע כי שני בני הזוג כאחד יודעים ומבינים תוכנו של ההסכם, על מה הם חותמים, וכי מבינים הם את התוצאות הנובעות מהאמור בהסכם עליו הם חותמים.

כעת בא הבעל ועותר כי דינו של ההסכם, בעיקר בכל מה שהוסכם בהסכם זה בעניין המזונות, להיות מבוטל עפ"י ובגין שתי עילות אלו:

א. טעות, תרמית והטעיה.

ב. השפעה ולחץ בלתי הוגנים.

לחילופין באה עתירה להפחתת דמי המזונות עקב קיום שינויי נסיבות מהותיים.

1. עילת ההשפעה והלחץ הבלתי הוגנים:

בכתב תביעתו טען הבעל כי ההסכם נחתם על ידו "תחת השפעה ולחץ בלתי הוגנים שהופעלו כנגדו ע"י הנתבעת... הנתבעת איימה על התובע כי תנקוט בכל מיני פעולות על מנת להרסו ולהרוס את עסקיו ואף לא היססה באיומים ישירים ומפורשים"...

עוד טען הנתבע כי הוא עצמו לא היה מיוצג ע"י עו"ד נפרד מטעמו, וההסכם נוסח אך ורק האישה ובא כוחה. הוסיף וטען התובע כי "לאור האמור לעיל אין ספק כי השיקולים בדבר טובתו של התובע, הוא הנפגע במקרה זה, לא עמדו לנגד עיניו מנוסח הסכם".

האישה בכתב הגנתה ש"למעשה חילקו בני הזוג ביניהם את נכסיהם... שהאישה כנגד ביצוע ההסכם ע"י הבעל... שנטל על עצמו... כלפי הבת ויתרה על כל זכות ו/או טענה שיש לה ברכושו ובעסקיו של הבעל..."... בסעיף 17 לכתב ההגנה נאמר עוד כי "הסכם הגירושין נחתם מתוך הסכמה מלאה, ללא כל לחץ, טעות, הטעיה, או כפייה מסוג כלשהוא, כאשר כל ההתחייבויות, שנטל על עצמו הבעל ברורות ונהירות לו, ונערכות על יסוד הסכמתו."

על סמך החומר המצוי בתיק, מצטייר התובע כאיש עסקים אשר אינו נתון בקלות להשפעה וללחץ, והסבירות ש"איומיה" של אשתו (אם היו כאלה, בכלל) גרמו לו לחתום על הסכם ללא הפעלת כל שיקול דעת, הינה נמוכה ביותר.

ראוי להוסיף ולציין, שאפילו לא היה ההסכם מאושר ע"י ביהמ"ש, שחקר ודרש לפני אישורו שהצדדים לו חותמים ועושים אותו בנפש חפצה וללא כל לחץ והשפעה חיצוניים, הרי לא באה כל ראייה עניינית ופוזיטיבית שכאילו הופעלו לחץ ו/או השפעה בלתי הוגנת על התובע עובר לעריכת וחתימת ההסכם.

2. עילת התרמית ו/או הטעיה ו/או טעות שהוטעה התובע במו"מ לכריתת ההסכם:

בסעיף 5 לכתב התביעה נטען כי בטרם החתימה על ההסכם קיבל התובע לידיו הסכם מודפס שעליו ידע כי חתם, אך למעשה הוחתם על הסכם אחר, אשר הוכנסו בו שינויים.

הכלל הוא כי כאשר בני זוג חותמים ועורכים ביניהם הסכם גירושין, קיימת הנחה של רצון טוב וחופשי של בני הזוג, וספק אם מי מהם יכול לטעון שלא כך הוא הדבר (ראה: ר"ע 359/85, פד"י ל"ט, חלק שלישי, עמ' 421 בעמ' 422). עם זאת רשאי וזכאי כל צד להסכם לטעון ולהוכיח, כי עשיית ההסכם לוקה בפגמים, כגון: תרמית, הטעיה וטעות.

הסכם ממון ניתן לבטלו אם וכאשר נתמלאו דברים אלו, וכל אחד מהם:

א. היתה טעות מצידו של בן הזוג כאשר חתם על ההסכם הממון.

ב. טעות זו הביאה את בן הזוג לחתום על ההסכם.

ג. טעות זו היא מסוג הטעויות שבכוחן להביא לביטולו של הסכם כאמור בסעיף 14 לחוק החוזים (חלק כללי) תשל"ג-1973. (לענין זה ראה: ע"א 690/88, פד"י מ"ד, חלק שלישי, עמ' 459 בעמ' 461).

חובת ההוכחה לגבי עילת הביטול מוטלת על הצד הטוען לביטולו של ההסכם.

המעוניין בביטול חייב להראות ולהוכיח כי הטעות היא כזאת שהיא יורדת לשורשו של רצון הצדדים, או אחד מהם, ושיש בה כדי לפגום בהתקשרות החוזית.

בישיבת ביהמ"ש מיום 29.6.93 העיד התובע כי "לענין מזונות הילדים אשתי דרשה - 2\$,000 לחודש. אני אמרתי - 1\$,000 לחודש ולבסוף התפשרנו על 1\$,500 לחודש". במקרה הנדון לא הוכח כלל וכלל כי ההסכם נחתם תחת לחץ והשפעה לא הוגנת מצד האישה, או שהייתה טעות כלשהי מצדו של הבעל בעת שחתם על הסכם הגירושין, או שטעות כזו - שלא היתה קיימת כאמור - הביאה אותו לחתום על ההסכם. לא היתה כאמור כל ראייה פוזיטיבית על קיומה של טעות כזו, או על הסכמה שנעשתה תחת לחץ והשפעה חיצונית רעה, אלא ההיפך הוא הנכון, ונראה כי בני הזוג הגיעו לפשרה שהייתה מקובלת על שניהם, וזאת לאחר מו"מ שנוהל ביניהם עובר לחתימת ההסכם.

בישיבת ביהמ"ש מיום 23.3.92 הוסיף וטען הנתבע כי מכיוון שהאישה איננה מקיימת את חלקה עפ"י המוטל עליה בהסכם (דהיינו - מתן גט), ראוי הדבר שאף הנתבע לא יצטרך לקיים את חלקו.

כאשר מוכח שבן הזוג האחר (במקרה כאן - האישה) הפר את ההסכם הממון ולא מקיים את התחייבויותיו הוא עפ"י ההסכם, כי אז רשאי בן הזוג השני (במקרה כאן - הבעל) לבקש את ביטולו (ראה: ע"א 131/89 פד"י כרך מ"ג, חלק רביעי, עמ' 610 בעמ' 611-2). השאלה היא אם אמנם הפרה האישה את ההסכם הגירושין והסכם הממון הפרה של ממש, שהיה בה כדי ליתן עילה לבעל לדרוש את ביטול ההסכם עקב הפרה זו ייאמר כבר עתה שלא הוכח כלל שהאישה הפרה, הפרה יסודית, את ההסכם הגירושין והסכם הממון, ועל כך עוד ייאמר להלן בפסה"ד.

לגבי התחייבות הגירושין של האישה, התחייבות זו בהסכם אינה מסויגת בכל סייג שהוא, לא בסייג של זמן ולא בתנאי אחר, אלא נאמר בהסכם כי הגירושין יתקיימו "במועד המוקדם ביותר הניתן לביצוע... ע"י ביה"ד הרבני בתל-אביב", ולפיכך אין מקום לבטל את החיוב בטענה שזכרו לא בא במפורש, לא בהסכם ולא בפסה"ד.

כפי שכבר צוין לעיל, לא היה כל סייג וכל תנאי (תנאי מגביל או תנאי מפסיק) לגבי ההתחייבות וההסכמה לסדר הגט (ואגב - עפ"י הדין העברי אין ואסור להתחייב ליתן או לקבל גט פיטורין, וביצוע גט צריך להיעשות ללא כל תנאי ובהסכמה בלתי מותנית ובלתי מחויבת).

חיוב לתשלום מזונות וכל חיוב אחר שאיננו מותנה ושאינו מסויג, חיוב כזה הינו שריר וקיים בפני עצמו וללא תלות בהתחייבות אחרת (ראה: ע"א 220/87, פד"י כרך מ"ב, חלק ראשון, עמ' 718 עמ' 20-719). כך המצב, והוא הדין, גם בעניין הנדון בפנינו כאן, מה גם שעובר למתן פס"ד זה התגרשו בני הזוג זמ"ז.

התובע, בכתב תביעתו, עתר - לחלופין - ביטול של סעיף 4 בהסכם בלבד, הוא סעיף דמי המזונות, אך חפץ להשאיר הן את סעיפי הסכם הממון (מלבד סעיף 4) והן את פסה"ד.

סעיף 19 לחוק החוזים (חלק כללי) תשל"ג-1973 קובע כי ניתן לבטל גם רק חלק של ההסכם, אם אותו חלק של ההסכם ניתן להפרדה מוחלטת, וקיימת עילת ביטול הנוגעת רק לאותו חלק של ההסכם.

השאלה הנשאלת היא האם סעיף המזונות הינו חלק נפרד לגמרי מההסכם כולו, שאותו ערכו וחתמו בני הזוג (הסכם הגירושין שכלל גם תנאים של הסכם ממון), וכן אם קיימת עילה נפרדת מצד התובע לגבי פסלותו וביטולו של סעיף המזונות בלבד.

נראה לי שהבעל לא הצליח כלל להראות ולהוכיח עילת תביעה - ולא עילת תביעה נפרדת - שלפיה יש מקום לבטל ולפסול את סעיף 4 (סעיף המזונות) של ההסכם. זאת וגם זאת: - מקובלת עלי עמדתה של האישה כי סעיף זה הינו חלק בכל מאזן האינטרסים של שני בני הזוג, ובתמורה ליתורים ממוניים אחרים של האישה, הסכים הבעל לסעיף ממוני זה של דמי המזונות, תוך שקולי רווח והפסד שהיו ידועים לו באותו זמן.

ראוי גם לציין כי בעתירה החילופית הנ"ל הבעל לא עתר לבטל את ההסכם כולו, אלא רק את החלק אשר לגביו יש לו תחושה של "הפסד" מסוים, דהיינו עניין סכום המזונות שלדעתו הינו סכום גבוה.

ההסכם שנחתם בין בני הזוג מורכב מסעיפים נפרדים, אך - להלכה ולמעשה קיימת מערכת גומלין בין כל הסעיפים, ו"הפסד" באחד מפוצה על ידי "רווח" באחר.

כל זאת וגם זאת: כפי שכבר אוזכר לעיל, בני הזוג ירזין התגרשו, ולצורך זה גם באה האישה מחו"ל, וכ"כ ההסכם רובו (ואולי, כולו) מולא ובוצע, והתובע אינו מבקש, ואף אינו יכול לבקש ביטולו של ההסכם, שכאמור ברובו, ואולי רובו ככולו, כבר בוצע ומומש.

לסיכומו של עניין ביטול ההסכם, או חלק ממנו, בעילה של לחץ והשפעה לא הוגנים, או בעילה של תרמית, הטעיה וטעות, יש לציין כי אין זה מספיק לטעון הטענה בצורה סתמית, אלא שומה על מבקש הביטול (כאן - התובע) להוכיח ולשכנע את ביהמ"ש כי אכן לוקה ההסכם ולוקה רצון המתקשר בפגם של אחד מהעילות הנ"ל (לחץ, תרמית, הטעיה וכו'), ובמיוחד לאחר שההסכם הובא לאישור ביהמ"ש, וביהמ"ש בדק ובחן את רצון המתקשרים לאותו הסכם (התובע ואשתו) והגיע אז למסקנה כי התקשרות הצדדים נעשתה כדן וללא כל פגם.

התובע לא הצליח כלל להוכיח שכריתת החוזה והמו"מ שנוהל לפני כן לרגל כריתתו, לקו בפגם היורד לשורשה של ההתקשרות.

התובע טען טענה נוספת והיא קיומו של שינוי נסיבות מהותי:

בסעיף 7 לכתב התביעה נטען כי "מלבד הפגמים שנפלו בהסכם והיורדים לשורשו לתקופה... חלו שינויי נסיבות מהותיים."

הכלל הוא, שמזונות "סופיים" הנפסקים בפס"ד, גם בפס"ד מוסכם, אינם בבחינת סוף פסוק, וישנם מקרים בהם יהא ניתן לשנות את שיעור המזונות שנפסק, אם וכאשר מתקיימות נסיבות חדשות המצביעות על קיומו של שינוי מהותי שנוצר מאז מתן פסה"ד ועד למצב העכשווי. רק נסיבות חדשות כאלה, היורדות לשורשו של פסה"ד הקודם, דהיינו היכולות להשפיע בצורה ממשית על עצם החבות של החייב במזונות, או כאלה הפוגעות או היכולות לפגוע בגובה החיוב, כאשר פגיעה זו היא אכן שורשית ועניינית שאין להתעלם ממנה, רק נסיבות חדשות כאלה תהווה את "השינוי המהותי" הדרוש, כדי שלביהמ"ש תהיה האפשרות שבדין לבחון ולשקול מחדש את עניין שיעור המזונות שנפסק בזמנו (ראה: ע"א 749/83, פד"י כרך ל"ח, חלק שלישי, עמ' 126 בעמ' 128; ע"א 442/83, פד"י כרך ל"ח, חלק ראשון, עמ' 762 בעמ' 1-770; ע"א 363/81, פד"י כרך ל"ו, חלק שלישי, עמ' 187 בעמ' 188).

גם כאשר מדובר בהסכם, שבגינו ועפ"י המוסכם בו נפסקו דמי מזונות, הרי הלכה היא שהסכם כזה מכיל בתוכו תנאי מכללא, שלפיו כל שינוי מהותי בנסיבות, מתיר ומאפשר פניה חוזרת לביהמ"ש לשם שינוי גובה דמי המזונות שהוסכם עליהם בהסכם כזה (ראה: ע"א 511/78, פד"י כרך ל"ג, חלק ראשון, עמ' 449 בעמ' 453-4).

שינוי מהותי כנ"ל, צריך להיות כזה היורד לשורשו של החיוב, או לשורשה של החובה, או לשורשו של סכום המזונות.

לטענתו של התובע, הרי בעת שחתם על ההסכם האמין כי מצבו הכלכלי יאפשר לו לעמוד בתנאים, וכי אך "בסמוך לעשיית ההסכם הוכנס התובע כשותף ע"י אחיו בעסקים ובשל כך התובע טיפח "ציפיות" גבוהות מהמציאות הנובעות מחוסר ניסיונו בניהול עסק."

בישיבת ביהמ"ש מיום 29.6.93 טען התובע כי אינו יכול לעמוד בסכום שחויב בו. באותה ישיבה העיד כי "לאחר שרכשנו את המניות מגלזר, היו לי 50% בזכויות מכלל החברה... אני מחלקי במניות העברתי בסופו של דבר 50% מחלקי במניות לאמי... לא קיבלתי מאמי כל כספים עבור העברה זו..."

עוד העיד התובע כי: "אני שותף במסעדה נוספת פסטלינה ביפו... אני גם שותף בחברת יבוא טימקו בירה... פרסום היבוא של בירה זו בישראל עלה לנו - \$120,000 וזה היה אסון גדול. אנחנו מיבאים גם בירה מקסיקאית... המשכורות של אחי דומות למשכורות שלי... בשנת המס 1992 היתה לי הכנסה יותר גדולה מאשר בשנת המס 1991"

הנה העיד התובע, כאמור, כי משכורתו דומה למשכורתו של אחיו שהינו שותף עמו במסעדה. ולעניין זה יש לציין כי... "ניתן ללמוד מעדותו של אחיו של התובע (עדותו מיום 29.5.93), כי הוא חי ברמת חיים גבוהה מאוד, וכאמור התובע עצמו העיד כי משכורתיהם שוות כמעט. לאור האמור להלן ומתוך עדותו של התובע עצמו, ניתן לראות שהוא עצמו איש עסקים מצליח, שהכנסתו גבוהה. בהרצאת הפרטים הצהיר התובע על הכנסה חודשית בסך של -7,000 ש"ח לחודש. זאת וגם זאת: - ניתן להניח, והדבר גם מקובל - שלנתבע, בתור בעלים בחברה, ישנן הוצאות שונות שניתן עפ"י דין לראותן כהוצאות לצורך ההכנסה של החברה, אולם יחד עם זאת הן "מטיבות" לנתבע עצמו, נניח, למשל, שהנתבע נפגש עם לקוח, או בעל עניין אחר בשרותי/עסקי החברה, והם אוכלים ארוחה על חשבון החברה. ברור שדבר זה מטיב עם הנתבע עצמו, כאשר הוא "חסך" לעצמו ארוחה והוצאה משלו בגין ארוחה כזו, וכן וכדומה לזה, ישנן הוצאות אחרות המטיבות עימו, ומעלות באופן עקיף את הכנסותיו של הנתבע אף מעבר להכנסה לה טען.

ועל כל זאת יש להוסיף ולומר כי התובע, שהחזיק ב-50% ממניות העסק (המתנהל כחברה) העביר, ללא תמורה, מחצית מהמניות שהיו בהחזקתו ובבעלותו לאימו (ומדוע הוא העביר ולא אחיו?!) גם דבר זה מצביע על מצבו הכלכלי האיתן של התובע.

וגם אם עסק מסוים לא מילא אחר הציפיות הגבוהות שהעידו לו, כפי שנטען, עדיין אין זה שינוי מהותי אשר יורד לשורשו של חיוב ושבעטיו ניתן לבטל פס"ד מוסכם.

ועל כל הנ"ל יש גם לומר זאת: כאשר בעל ואישה חותמים ועורכים הסכם גירושין ושווה הם גם מתחייבים ומסכימים בגין שיעור המזונות עבור ילדיהם הקטינים, הרי ראשית קיימת חובה ראשונית לקיום ההסכם ולקיום התחייבויותיהם על פיו, ושנית ההסכם והתניות שבו הביאו לציפיות שונות, אבל ברורות, שלפיהן מכלכל הצד השני להסכם את צרכיו ואת מעשיו, ולא בקלות יפריך ביהמ"ש ציפיות אלו ע"י שינוי מהותי החיוב וכמות ההתחייבות (ראה: ע"א 295/75, פד"י כרך ל', חלק שני, עמ' 358).

שיעור המזונות: בסעיף 11 לכתב התביעה נטען כי "ההסכם לוקה בחוסר סבירות קיצונית שכן אף האדם האמיד ביותר לא היה מסכים לסכום כה מופלג של מזונות קטינה בלבד". עוד נאמר כי "הסכום כלל אינו משקף את אמנם סכום המזונות שנקבע בסעיף 4 להסכם שנחתם ע"י בני הזוג הינו גבוה יחסית, אך כלל ידוע הוא בדיני חוזים כי קיים חופש ההתקשרות בין הצדדים וכי הם רשאים להחליט באופן עצמאי כל תוכנו ומהותו של החוזה. זהו הכלל של הלכת חופש החוזים וחופש ההתקשרות. תפקיד ביהמ"ש במתן אישור להסכם ממון הוא תפקיד פורמאלי גרידא (להבדיל מתפקיד שיפוטי) וביהמ"ש יאשר את ההסכם בתור הסכם ממון, אם שוכנע כי בני הזוג מבינים את תוכנו, מהותו והתוצאות הנובעות ממנו. כאשר הסכם הממון היה חלק מהסכם הגירושין (וחלק מהסכם הגירושין קיבל תוקף של פס"ד בעניין המזונות והחזקת הילדים), הרי ברור הדבר שביהמ"ש בחן ובדק את כל הסכם הגירושין והעביר אז - בעת האישור - תחת שבת בקורתו ובדיקתו את הסכמתם המלאה של בני הזוג לכריתתו של ההסכם.

אי לכך, אינני מוצא כל סיבה ועילה להתערב בהסכמת בני הזוג, כפי שבאה לידי ביטוי בהסכם, ואיני רואה כל סיבה ועילה להפחית כיום את דמי מזונות הבת /או לחייב את אמה להשתתף במזונותיה.

ולסיכום אני פוסק כדלקמן:

1. אני דוחה את תביעתו התובע, הן להקטנת דמי המזונות והן לביטול סעיף 4 בהסכם הגירושין.
2. אני מחייב את התובע, יורם ירזין, לשלם לגב' אורנה ירזין, הוצאות משפט ושכ"ט עו"ד בסכום כולל של -2,500 שח, בצירוף ריבית והצמדה עפ"י החוק.

ניתן היום, 16.11.93,

בפני: עו"ד קניר ב"כ הנתרמת

ובהעדר הנתבע וב"כ.

עמוס זמיר, שופט